

Jan Doležal: Dvě století srbského románu
(disertační práce v oboru slovanské literatury)

Posudek školitele

Jan Doležal vykonal v rámci doktorského studia veškeré zkoušky, splnil všechny další povinnosti, během studia také publikoval odborné práce a bádá v zahraničí. Nyní předložil svoji disertační práci: Dvě století srbského románu.

Jak vyplývá z titulu disertace, zabývá se v ní vývojem srbského románu (s přihlédnutím k dalším žánrům vyprávění i k celkovému kontextu srbské literatury, kultury a společnosti) od počátku 19. století až po přelom 20. a 21. století. Jde o práci materiálovou, v níž základ práce obnáší schopnost utřídit a typologizovat materiál stovek textů, označitelných či označovaných jako srbské romány, a odvyprávět vývojově koncipovaný příběh oněch dvou století. Nicméně než začneme takto koncipovaný příběh hodnotit, je asi třeba přičinit pár žánrových a kontextových připodotknutí:

a) Rámec celé práce: Jan Doležal píše o materiálu, který byl sice zahrnován pod nálepku slovanské literatury (slovanských literatur), ale z hlediska českého prostředí byl tento materiál značně vzdálený. Až na pár výjimek (Karadzic, Andric, Kis, Pavic) se srbská literatura nikdy nestala součástí jakékoli české dobové kulturní encyklopedie. Nebyla v českém prostoru recipována soustředěně a soustavně jako literatury velkých národů či kultur, ale nikdy nenastal ani onen dobový pocit intenzivního zájmu, který české prostředí věnovalo např. na přelomu 19. a 20. století „malým“ literaturám skandinávským. Jan Doležal proto stál před obtížným úkolem: nemohl se spolehnout na referenční odkazování, v němž jméno autora či titul okamžitě vyvolává bohatou denotační produkci označovaných. Musel – v tomto případě nevyhnutelně – vykládat, parafrázovat, věnovat pozornost jak žánrovým, narativním, tak i tematickým aspektům jednotlivých děl. Nemohl synekdochicky analyzovat část a předpokládat existenci celku v horizontu rozumění. A v průběhu psaní dokázal tento rámec reflektovat a s jeho omezeními se vyrovnat.

b) Modelový čtenář: Jak již vyplývá z výše uvedeného, v případě Doležalova materiálu bylo asi nevyhnutelné konstruovat neustále celostné obrysy problémů: nepsal svoji disertaci do prostoru soudobé srbské literární vědy, v níž by asi takto vývojově koncipovaná práce byla jednou z mnoha, a tudíž i značně redundantní. Musel se vyrovnat se zakladatelským úkolem, kdy i jeho školitel a nejspíš i členové oborové rady, před níž disertaci předkládá, nemají asi i podstatnou část materiálu, jímž se zaobírá, v živé paměti. Toto zadání modelového čtenáře

mohlo jistě svádět do tenat popisné výkladovosti. V průběhu práce nad disertací se Jan Doležal učil odolávat i těmto svodům.

Při šíři materiálu, kterou takto koncipované zadání disertace obnášelo, se pochopitelně nešlo vyhnout i využívání zprostředkovaných informací a kompilování literárněhistorických zdrojů, především srbské provenience. Opět nicméně rád konstatuji, že v procesu psaní si Jan Doležal našel i svoji vlastní dikci a výkladovou linii, která věnuje pozornost kontextu společenskému, obecně kulturnímu, a poté zkoumá románovou poetiku a tematiku děl zvolených jako podstatná. Oceňuji, že dokázal ve svém vyprávění formulovat i abstrahovaná, obecná témata, formulovat jakási klíčová slova každého období, ale také tam, kde se to nabízí, si být vědom své pozice českého vykladače, a proto komparovat situaci srbského románu se situací české literatury stejné doby, ale i s poetikou či tematikou literatur velkých národů (byť recipovanou třeba i se zpožděním). Tyto paralelismy nepůsobí vynuceně a jsou, myslím, docela myšlenkově produktivní. Funkční mi přijde i proporce biografických výkladů a textových analýz. Jan Doležal reflektuje svoji synchronní pozici, a proto se nemůže zcela vyvarovat hodnotících soudů: myslím, že se však vyvaroval utilitárně synchronního pohledu, kterým by hledal jen „to nejlepší ke čtení“ z hlediska soudobých norem či vkusu.

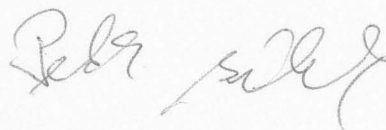
Dikce celé práce se mi zdá být pečlivá, s obezřetným užíváním terminologie (rozlišování dobových a dnešních označení) a bez snahy vykládat materiál terminologickými konstrukty, které jsou v módě právě dnes. Jan Doležal postupuje metodou, kdy si vybere kanonický, dobově, žánrově či tematicky „příznačný“ text, ten ozřejmí a na takto vybudovaném základě pak vytváří výkladová spojení srovnáváním s texty jinými, jež se ocitly ve stejné sekci výkladu. Typologizuje základní románová provedení do žánrových označení, ale nesnaží se „nálepkovat“ a pod směrové či jiné označení přiřadit každé dílo: uvědomuje si, že tyto kategorie jsou vůči jedinečným a do jisté míry autonomním textům ošidné a vratké. Je, myslím, i logické, že si žánrová i jiná typologická označení vypůjčuje z domácího (tj. srbského) prostoru, aniž by se snažil o vlastní, distancovaná označení. Smysluplná mi přijde i proporčnost celé práce, kdy 20. století a především jeho druhé polovině je věnován mnohem větší rozsah než obdobím starším.

Jan Doležal byl vystaven do poněkud obtížné a limitující situace zadáním své práce, které při takto širokém vymezení materiálu nemohlo poskytnout analytický či interpretační prostor pro hluboké a dílčí sondy. V mezích tohoto zadání odvedl, myslím, velice dobrou práci: bylo příjemné sledovat jeho metodologický růst: tam, kde na počátku stál jen respekt k hromadění fakt, dostávala v průběhu let větší a větší prostor schopnost výkladu, který sám

sebe reflektuje, uvědomuje si přínos a omezení zvolených postupů. Myslím, že doktorské studium Jana Doležala je pěkným příběhem zrání a nalézání sebe sama jakožto vykladače.

Práci považuji za adekvátní požadavkům kladeným na disertační práce na FF UK, a proto souhlasím, aby ji předložil k obhajobě.

V Praze dne 24. 1. 2007

doc. PhDr. Petr Bílek, CSc.

školitel